

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษา คือกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยเป็นการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม แห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ราชกิจจานุเบกษา. 2542 : 8-10) ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน อย่างต่อเนื่อง และมั่นคงตามศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งการจัดการศึกษา เพื่อให้คนมีคุณภาพจะต้องอาศัยพื้นฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัย ทดลองและการแสวงหา ความรู้ใหม่ ๆ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (5) ได้ระบุไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถใช้องการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการ ประเภทต่าง ๆ และมาตรา 30 ระบุว่าให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มี ประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ ผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา ทำให้สถานศึกษาและผู้สอนต้องตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาศักยภาพของผู้สอนในการส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียน

การวิจัย เป็นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างมีระบบ โดยการประยุกต์วิธีการทาง วิทยาศาสตร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนครูมีบทบาทใน การกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายผสมผสานกัน บทบาท หนึ่งของครูที่จะส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพคือ การเป็น “นักวิจัย” การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยปฏิบัติการซึ่งเน้นการศึกษาค้นคว้า เพื่อแสวงหาวิธี การแก้ปัญหา ปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งพัฒนาตนเอง ให้มี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีรูปแบบ ในการอำนวยความสะดวกการเรียนการสอน หรือจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นลักษณะของการ เป็น “ครูมืออาชีพ”

การวิจัยในชั้นเรียนนับว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาการศึกษา เป็นงานที่ท้าทายชวนให้คิดอยากลองทำ อยากติดตาม เกิดความกระตือรือร้นใคร่รู้ใคร่เห็น ในบางครั้งต้องใช้เวลามากเพราะงานวิจัยเป็นงานที่ละเอียดถี่ถ้วน ครูที่มีสมรรถภาพพื้นฐานทางการวิจัยที่ดีจะช่วยให้เป็นผู้มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่องานวิจัย จะเป็นการเอื้ออำนวยให้เกิดความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร หรือนำความรู้ทางการวิจัยไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา เทคนิควิธีสอน ตลอดจนสื่อการเรียนการสอน ในการนำการวิจัยไปช่วยการเรียนการสอนและนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตรได้นั้น ครูผู้ใช้หลักสูตรต้องสามารถวิจัยได้ และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ทันเวลา และถูกต้องตรงกับสภาพปัญหาความเป็นจริง ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาวิชาชีพครูควบคู่กันไป และจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูเกิดความรู้ และความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ครูทุกคนจะต้องศึกษาวิจัยและพัฒนาตัวเองอย่างจริงจังเพื่อความก้าวหน้าในการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ (ถนัดวิทย์ ทองคำ. 2547 : 2-3) ซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์ศักดิ์ จันทรสุนทรินทร์ (2541 : 2-3) ที่กล่าวว่า การที่จะศึกษาพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ใด ๆ ก็ตาม โดยเฉพาะครูผู้สอนจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานทางการศึกษาค้นคว้าวิจัยและทดลอง เพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ รวมทั้งการแก้ปัญหาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น ครูมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มบทบาทการเป็นนักวิจัย เพื่อศึกษาหาข้อมูลมาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยไม่จำกัดว่าจะจะเป็นครูผู้สอนในระดับใดก็สามารถทำวิจัยได้ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2534 : 5) ที่ระบุว่าแนวทางในการพัฒนาการศึกษาทั่วโลกได้พยายามให้ครูผู้สอนเป็นนักวิจัยและปรับบทบาทของการวิจัยให้เข้ากับการเรียนการสอนให้เป็นอย่างอัด โนมัตติ จึงจะสามารถจัดการเรียน การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้ว่าการวิจัยในชั้นเรียนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้ลงมือปฏิบัติกันอย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมให้เกิด การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อความสามารถ และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนของนักเรียนสูงสุดตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังพบว่าครูผู้สอนยังทำวิจัยในชั้นเรียนกันไม่มากเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะครูยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการวิจัยในชั้นเรียนหลายประการ ดังที่ มนัส ไชยศักดิ์ (2544 : 54) รวบรวมปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โดยพบว่าครูไม่มีความรู้เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูไม่เห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียน ครูเห็นว่า

การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องยาก ขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน ขาดเอกสารงานวิจัยให้ครูดูเป็นแบบอย่าง และครูไม่มีเวลาในการที่จะทำการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ พีระวัฒน์ วงษ์พรม (2533 : 104) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียน ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10 พบว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและเป็นอุปสรรคในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูมีหลายประการ คือ

1. ครูขาดความรู้และทักษะการดำเนินการวิจัย การใช้คำสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล สาเหตุเนื่องจากการไม่เคยศึกษาหรืออบรมความรู้และทักษะทางการวิจัย ขาดประสบการณ์ทางการวิจัย
2. การไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ และจากบุคลากรผู้ช่วยวิจัย สาเหตุเพราะ โรงเรียน หน่วยงาน ชุมชน ผู้ปกครองและนักเรียนยังขาดความสนใจ และไม่เห็นประโยชน์ของการวิจัยอย่างแท้จริง
3. ขาดแหล่งความรู้สำหรับการค้นคว้า ตำราและเอกสารอ้างอิง โดยสาเหตุมาจากที่ตั้งและขนาดของโรงเรียน เช่น โรงเรียนขนาดเล็กอยู่ห่างไกลทำให้ไม่มีแหล่งความรู้ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำวิจัยมีไม่เพียงพอ
4. ผู้วิจัยไม่มีเวลาและงบประมาณในการทำวิจัย สาเหตุเพราะครุมีเวลาน้อย ยากจน ขาดความมั่นใจและมีงานอื่นเป็นงานประจำอยู่แล้ว
5. ผู้วิจัยขาดความมั่นใจ และขาดงบประมาณในการสนับสนุนในการนำผลงานวิจัยไปใช้ อีกทั้งยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหานี้ ได้แก่ ครูขาดประสบการณ์ทางการวิจัย ขาดการประสานงาน การประชาสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานการวิจัยและขาดตัวอย่างงานวิจัยที่จะเป็นแนวทางในการทำวิจัย การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ต้องอาศัยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการที่จะส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียนให้ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคล หลายฝ่ายโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นผู้บังคับบัญชาของครูโดยตรง จะต้องเป็นผู้ให้ความร่วมมือ-คอยดูแลส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือครูอย่างเต็มที่ เพราะในการพัฒนาโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเป็นผู้มีความรับผิดชอบโดยตรง โดยถือว่าโรงเรียนมีบทบาทสำคัญที่สุดที่จะนำนโยบายและหลักสูตร ไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพโดยตรงและถือว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการควบคุม กำกับ และดูแลการจัดการศึกษา ในโรงเรียนในฐานะผู้รับผิดชอบอย่างใกล้ชิด จึงกล่าวได้ว่า โรงเรียนจะสามารถให้การศึกษา

แก่เยาวชนได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบ ความรู้ ความสามารถและความสำนึกในหน้าที่ของครูและผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2525 : 1) ซึ่งภิญโญ สาธร (2517 : 107) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ในการดำเนินงานต่างๆ ให้สำเร็จไปตามเป้าหมายและความสามารถ แสดงบทบาทการแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ดังนั้นการวิจัยในชั้นเรียนจะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน การให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน การให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียน การมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนและการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนด้วย

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนของผู้บริหารสถานศึกษาในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยจำแนกตามสถานภาพ และประเภทของสถานศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยจำแนกตามสถานภาพและประเภทของสถานศึกษา มีความแตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยใช้บทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 5 ด้าน (กมล ภู่งประเสริฐ, 2544 : 85) ดังนี้

1. ด้านการกระตุ้นความสนใจหรือการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน
2. ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการทำวิจัยในชั้นเรียน
3. ด้านการร่วมปรึกษาหารือเพื่อวิเคราะห์ปัญหาของสถานศึกษาในด้านวิชาการเพื่อทำวิจัยในชั้นเรียน
4. ด้านการกำกับดูแลและส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน
5. ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแพร่และจัดแสดงผลงานการวิจัยในชั้นเรียน

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 331 คน และครูผู้สอนจำนวน 3,686 คน รวม 4,017 คน จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 178 คน และครูผู้สอนจำนวน 348 คน รวม 526 คน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของ เกรจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 42-47) แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย

3.1.1 ตำแหน่งหน้าที่ จำแนกเป็น

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูผู้สอน

3.1.2 สาขาวิชาที่จบการศึกษา จำแนกเป็น

- 1) การบริหารการศึกษา
- 2) อื่น ๆ

3.1.3 ระดับการศึกษา จำแนกเป็น

- 1) ปริญญาตรี
- 2) สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.4 ประเภทของสถานศึกษา

- 1) สถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 1, 2
- 2) สถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 1, 2, 3
- 3) สถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3, 4

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน ทั้ง 5 ด้าน คือ

3.2.1 ด้านการกระตุ้นความสนใจหรือการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

3.2.2 ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการทำวิจัยในชั้นเรียน

3.2.3 ด้านการร่วมปรึกษาหารือเพื่อวิเคราะห์ปัญหาของสถานศึกษาในด้านวิชาการเพื่อทำวิจัยในชั้นเรียน

3.2.4 ด้านการกำกับดูแลและส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน

3.2.5 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแพร่และจัดแสดงผลงานการวิจัยในชั้นเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีแบบแผนและ

เป็นระบบ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

2. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มหาสารคาม เขต 2 ที่จัดการศึกษาแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

2.1 สถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 1, 2

2.2 สถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 1, 2, 3

2.3 สถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3, 4

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

4. ครูผู้สอน หมายถึง ครูหรือบุคลากรวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่หลักทางด้าน

การจัดการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา

5. สาขาวิชา หมายถึง วิชาเอกหรือสาขาวิชาที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสำเร็จการศึกษาในระดับสูงสุด จำแนกเป็น

5.1 สาขาบริหารการศึกษา

5.2 สาขาอื่น ๆ

6. ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกเป็น

6.1 ปริญญาตรี

6.2 สูงกว่าปริญญาตรี

7. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 2 และสามารถนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศ และเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผน และปรับปรุงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้สอนในการปฏิบัติงานและพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ต่อไป